

Regierollen Transitievisie Warmte

Welke regierollen kan een gemeente kiezen voor het maken van de Transitievisie Warmte en welke keuzes liggen hieraan ten grondslag?

Afwachtende regisseur

Welke basiskeuzes maakt de Afwachter regisseur?

- 1 De Afwachter legt de transitievisie ter inzage voor aan inwoners conform de Omgevingswet.
- 2 De Afwachter consulteert alleen de noodzakelijke stakeholders, zoals woningcorporaties en netbeheerders.
- 3 De Afwachter geeft tempo geen prioriteit en wijst weinig aardgasvrije wijken aan voor 2030.
- 4 De Afwachter behandelt de warmtetransitie als een op zichzelf staande opgave.

Welke doelen zijn kenmerkend voor de Afwachter regisseur?

- De Afwachter wil of moet op korte termijn andere opgaven prioriteit geven boven de warmtetransitie.
- De Afwachter wil de warmtetransitie niet overhaasten en draagvlak niet ondermijnen.
- De Afwachter wil ontwikkelingen in techniek, kosten en wet- en regelgeving afwachten.
- De Afwachter richt zich vooral op doelen die hij kostenefficiënt waar kan maken.

Wat is kenmerkend voor de werkwijze van de Afwachter regisseur?

- De Afwachter stelt zichzelf uitsluitend doelen die volgens het Klimaatakkoord verplicht zijn.
- De Afwachter zet pas in op aardgasvrij als hiervoor draagvlak is bij inwoners, stakeholders en college.

Integrale regisseur

Welke basiskeuzes maakt de Integrale regisseur?

- 1 De Integralist consulteert gericht een diverse groep inwoners voor integraal beleid en benut dit voor de transitievisie.
- 2 De Integralist komt via co-creatie met stakeholders uit diverse domeinen tot integraal beleid en benut dit voor de transitievisie.
- 3 De Integralist laat het tempo van de warmtetransitie afhangen van hoe het past binnen de integrale aanpak.
- 4 De Integralist pakt de warmtetransitie aan in samenhang met andere ruimtelijke en sociaal-economische opgaven.

Welke doelen zijn kenmerkend voor de Integrale regisseur?

- De Integralist wil de warmtetransitie aanpakken in samenhang met andere ruimtelijke en sociaal-economische opgaven.
- De Integralist wil kosten, werk en hinder voor inwoners beperken door opgaven slim te combineren.

Wat is kenmerkend voor de werkwijze van de Integrale regisseur?

- De Integralist spreekt met partners om ruimtelijke en sociaal-economische opgaven te combineren.
- De Integralist organiseert dat afdelingen van de gemeente samen integraal beleid opstellen.

Keuzes

Wat zijn basiskeuzes bij het invullen van de regierol?

- 1 Hoe breed is de gemeente inwoners en welke mate van invloed geeft zij hen?
- 2 Hoe breed is de groep overige stakeholders die de gemeente betreft en welke mate van invloed geeft zij hen?
- 3 In welk tempo wil de gemeente dat de gebouwde omgeving aardgasvrij wordt?
- 4 Pakt de gemeente de warmtetransitie apart aan of in samenhang met andere maatschappelijke opgaven?

Procesregisseur

Welke basiskeuzes maakt de Procesregisseur?

- 1 De Procesregisseur komt via co-creatie met een brede groep inwoners tot de transitievisie.
- 2 De Procesregisseur komt via co-creatie met een brede groep stakeholders tot de transitievisie.
- 3 De Procesregisseur maakt niet het tempo van de warmtetransitie leidend, maar een zorgvuldige belangenafweging.
- 4 De Procesregisseur behandelt de warmtetransitie in principe als zelfstandige opgave, maar kan dit aanpassen vanuit de uitkomsten van het proces.

Welke doelen zijn kenmerkend voor de Procesregisseur?

- De Procesregisseur wil de warmtetransitie zorgvuldig voorbereiden en belangen van inwoners en stakeholders afwegen.
- De Procesregisseur wil inwoners en stakeholders betrekken en mede-verantwoordelijk maken voor de warmtetransitie.
- De procesregisseur wil vernieuwende ideeën ophalen bij stakeholders en inwoners.
- De Procesregisseur wil geen verwachtingen wekken over de warmtetransitie die hij niet kan waarmaken.

Wat is kenmerkend voor de werkwijze van de Procesregisseur?

- De Procesregisseur organiseert veel overleg tussen inwoners, stakeholders en de gemeente.
- De Procesregisseur bereidt een zorgvuldige afweging per wijk voor, waarin draagvlak in de wijk voorop staat.
- De Procesregisseur sluit in de transitievisie aan op bestaande initiatieven in wijken.
- De Procesregisseur richt het proces zo in dat gemeente, stakeholders en inwoners tempo kunnen maken na 2030.

Sturende regisseur

Welke basiskeuzes maakt de Sturende regisseur?

- 1 De Stuurder legt de transitievisie ter inzage voor aan inwoners conform de Omgevingswet.
- 2 De Stuurder beslist samen met een beperkte groep stakeholders die nodig is om resultaten te halen.
- 3 De Stuurder wil tempo in de warmtetransitie en wil snel duidelijk resultaat behalen.
- 4 De Stuurder behandelt de warmtetransitie in principe als een opzichzelfstaande opgave.

Welke doelen zijn kenmerkend voor de Sturende regisseur?

- De Stuurder wil tempo maken met de warmtetransitie en vindt de zichtbaarheid van de resultaten belangrijk.
- De Stuurder wil voor inwoners en stakeholders helderheid scheppen over wanneer welke wijken van het gas afaan.
- De Stuurder wil starten om op basis van concrete ervaringen te kunnen leren voor het vervolg.
- De Stuurder wil daadkrachtig sturen om leiding te geven aan deze complexe, maatschappelijke opgave.

Wat is kenmerkend voor de werkwijze van de Sturende regisseur?

- De Stuurder kiest voor een beperkte groep stakeholders die meebeslist, om voortgang en tempo te bewaken.
- De Stuurder probeert inwoners en stakeholders zo veel mogelijk duidelijkheid te geven over de wijkaanpak.
- De Stuurder geeft inwoners en stakeholders een doorkijk naar hoe de warmtetransitie er na 2030 uitziet.

Over deze kaart
Deze kaart geeft een overzicht van verschillende invullingen van de 'regierol' die gemeenten hebben bij het opstellen van de Transitievisie Warmte. Vanuit het Klimaatakkoord hebben gemeenten de verantwoordelijkheid om eind 2021 een eerste transitievisie te hebben die door de raad is goedgekeurd. Tenminste iedere vijf jaar actualiseren gemeenten de transitievisie. Gemeenten kunnen de regierol op verschillende manieren invullen. Ook kunnen zij hun rol na verloop van tijd aanpassen.

Bij de invulling van een regierol onderscheiden we vier basiskeuzes. Deze staan rechtsboven op de kaart weergegeven. Met variaties op deze basiskeuzes, is een groot aantal regierollen mogelijk. Op deze kaart beschrijven we vier typische regierollen. Gemeenten kunnen echter ook andere rollen of een combinatie van rollen kiezen.

We beschrijven hier de volgende regierollen: de Procesregisseur, de Afwachter regisseur, de Sturende regisseur en de Integrale regisseur. Gemakshalve korten we deze laatste drie rollen af tot 'de Afwachter', 'de

Stuurder' en 'de Integralist'. Bij de vier varianten gaat het uitdrukkelijk om rolopvattingen en niet om ambitieniveaus. Ze zijn bedoeld ter inspiratie en om binnen de gemeentelijke organisatie het gesprek aan te gaan over de mogelijke invulling van de regierol. Op deze kaart beschrijven we per regierol eerst de gemaakte basiskeuzes en vervolgens de doelen en werkwijze van de regierol. De afwegingen om te kiezen voor een specifieke invulling van de regierol, staan op een aparte, bijbehorende Afwegingskaart.

Als we verwijzen naar 'de warmtetransitie' doelen we hier op isolatie en het aardgasvrij (*ready*) maken van woningen en gebouwen door ze aan te sluiten op alternatieve warmtesystemen.

Deze kaart maakten we op basis van drie denksessies met gemeenten in opdracht van het Kennis- en Leerprogramma van het Programma Aardgasvrije Wijken. Wij danken allen voor hun denkwerk.

Afwegingskader regierol Transitievisie Warmte

Welke afwegingen kan een gemeente maken om een regierol te kiezen voor het maken van de Transitievisie Warmte?

Warmte-transitie

Hoeveel tempo wil de gemeente maken met de warmtetransitie?

- De Afwachter kan of wil de warmtetransitie geen prioriteit geven en wacht op ontwikkeling in techniek, kosten en wet- en regelgeving.
- De Integralist vindt een integrale aanpak van opgaven belangrijker dan tempo.
- De Procesregisseur wil eerst een grondig proces voor draagvlak, om daarna tempo te maken.
- De Stuurder wil tempo maken; hij wil ervaring opdoen door te starten en snel resultaten behalen.

In hoeverre wil de gemeente de warmtetransitie in samenhang met andere opgaven realiseren?

- De Afwachter richt zich alléén op de warmtetransitie, om aan minimale verplichtingen te voldoen.
- De Integralist richt zich vanaf het begin op meerdere opgaven tegelijk, om 'meekoppelkansen' te benutten.
- De Procesregisseur richt zich vooral op de warmtetransitie; samenhang kán het gevolg zijn van participatie.
- De Stuurder richt zich voornamelijk op de warmtetransitie, om focus en snelheid te houden.

Hoe wil de gemeente inwoners betrekken bij de transitievisie?

- De Afwachter betreft inwoners via een inzageprocedure, voor een efficiënt traject dat past bij de minimale vereisten van de transitievisie.
- De Integralist consulteert inwoners uitvoerig, om hun behoeften voor de wijk in brede zin te duiden en te gebruiken voor een integrale aanpak.
- De Procesregisseur betreft inwoners via co-creatie, voor maximale betrokkenheid, inbreng en draagvlak.
- De Stuurder betreft inwoners via een inzageprocedure, om het traject efficiënt te houden en vaart te maken.

Hoe wil de gemeente stakeholders betrekken bij het vormgeven van de transitievisie?

- De Afwachter betreft stakeholders zeer beperkt, omdat de transitievisie beknopt is.
- De Integralist wil via co-creatie met stakeholders uit diverse domeinen integraal beleid opstellen, wat hij kan benutten voor de transitievisie.
- De Procesregisseur wil co-creatie met stakeholders, voor maximale betrokkenheid, inbreng en draagvlak.
- De Stuurder laat een beperkte groep stakeholders – nodig voor het halen van resultaten – meebeslissen.

Wat wil de gemeente over de warmtetransitie communiceren richting inwoners en stakeholders?

- De Afwachter zet niet actief in op communicatie en bewustwording richting inwoners en stakeholders.
- De Integralist communiceert dat de warmtetransitie onderdeel is van een brede aanpak, waarin de leefomgeving van mensen verbetert op diverse vlakken.
- De Procesregisseur communiceert dat gemeente, inwoners en stakeholders gezamenlijk invulling geven aan de warmtetransitie.
- De Stuurder communiceert dat de warmtetransitie urgent is en biedt inwoners en stakeholders zo veel mogelijk handelingsperspectief.

Hoe wil de gemeente werken aan draagvlak voor de warmtetransitie?

- De Afwachter werkt aan draagvlak door uitsluitend doelen te stellen die financieel, technisch en sociaal haalbaar zijn.
- De Integralist werkt aan draagvlak door tegelijk met de transitie ook sociale, economische of ruimtelijke doelen voor inwoners te realiseren.
- De Procesregisseur werkt aan draagvlak, door inwoners en stakeholders waar mogelijk invloed te geven op de transitievisie.
- De Stuurder werkt aan draagvlak door de urgentie te laten zien en inwoners en stakeholders duidelijkheid te geven.

Financiën

Hoeveel financiële middelen kan of wil de gemeente beschikbaar stellen voor het maken van de transitievisie?

- De Afwachter reserveert amper middelen, want hij doet alleen wat minimaal nodig is voor de transitievisie.
- De Integralist werkt met een integrale begroting waarvan het opstellen van de transitievisie deel uitmaakt.
- De Procesregisseur reserveert ruim middelen voor een grondig proces met veel inwoners en stakeholders.
- De Stuurder reserveert ruim middelen voor een grondig traject met een selecte groep stakeholders.

Bestuur

Hoe kan de gemeente zich met de transitievisie positioneren voor de Regionale Structuur Warmte (RSW)?

- De Afwachter kan weinig inbrengen voor de RSW, want zijn transitievisie bevat nog weinig inhoudelijke informatie.
- De Integralist kan veel inbrengen voor de RSW, want hij heeft door de integrale aanpak goed zicht op de relevante ruimtelijke en sociaal-economische ontwikkelingen.
- De Procesregisseur laat zijn inbreng voor de RSW afhangen van de uitkomsten van het proces voor de transitievisie.
- De Stuurder kan veel inbrengen voor de RSW, want hij heeft al beelden van benodigde warmtebronnen.

Wat wil de gemeente binnen de eigen organisatie met de transitievisie bereiken?

- De Afwachter wil of kan weinig veranderen binnen de organisatie en wil het signaal afgeven dat de gemeente pas later inzet op de warmtetransitie.
- De Integralist wil meerdere gemeentelijke afdelingen betrekken om verbinding tussen opgaven tot stand te brengen.
- De Procesregisseur wil een groot participatie- en communicatieteam om wensen en ideeën van inwoners en stakeholders te kunnen benutten.
- De Stuurder wil een stevige projectorganisatie om tot een duidelijke transitievisie te komen en het signaal te geven dat capaciteit en budget nodig zijn voor resultaten in de warmtetransitie.

Hoeveel capaciteit kan of wil de gemeente beschikbaar maken voor de transitievisie?

- De Afwachter maakt weinig capaciteit vrij, want hij wil met minimale inspanning tot de transitievisie komen.
- De Integralist maakt ruim capaciteit vrij door de hele organisatie heen, zodat samenwerken over afdelingen heen mogelijk wordt.
- De Procesregisseur maakt ruim capaciteit vrij, omdat een grondig participatietraject wordt opgetuigd.
- De Stuurder maakt ruim capaciteit vrij, om te kunnen werken aan een grondige en heldere transitievisie.

Omgeving

Eigen organisatie

Over deze kaart

Deze kaart geeft een overzicht van afwegingen die gemeenten kunnen maken bij het kiezen voor een regierol. In het Klimaatakkoord staat dat gemeenten de regierol hebben bij de totstandkoming van de Transitievisie Warmte (uiterlijk 2021). Tenminste iedere vijf jaar moeten gemeenten de transitievisie actualiseren.

Gemeenten kunnen op verschillende manieren invulling geven aan 'de regierol'. We verwijzen hier naar vier mogelijke regierollen: de Procesregisseur, de Afwachter, de Sturende regisseur en de Integrale regisseur. Gemakshalve korten we deze laatste drie rollen af tot 'de Afwachter', 'de Stuurder' en 'de Integralist'. Deze vier rollen – en hun onderliggende keuzes – staan beschreven op een aparte, bijbehorende kaart. Een gemeente kan uiteraard andere rollen of een combinatie van rollen kiezen. Bij de vier varianten gaat het uitdrukkelijk om rolopvattingen en niet om ambitieniveau's.

Ze zijn bedoeld ter inspiratie en om binnen de gemeentelijke organisatie het gesprek aan te gaan over de mogelijke invulling van de regierol.

We beschrijven de afwegingen als vraag en laten zien hoe het antwoord op de vraag verschilt voor elk van de vier regierollen. Om per afweging een scherpe keuze te maken, gaan we er bij onze beschrijvingen steeds vanuit dat alle andere dingen gelijk blijven (*ceteris paribus*). Dus in deze kaart staat de afweging over tempo los van de afweging over financiën. In de praktijk hangen afwegingen uiteraard samen en is het juist de uitdaging voor gemeenten om tot een weloverwogen eindoordeel te komen.

Deze kaart is gemaakt op basis van drie denksessies met gemeenten voor het Kennis- en Leerprogramma van het Programma Aardgasvrije Wijken. Wij danken allen voor hun denkwerk.